

Persoonsgerichte Supervisie Scholing: Coachingsvaardigheden en Supervisie over Supervisie voor klinisch psychologen, gezondheidszorgpsychologen, psychotherapeuten en psychiaters, draaiboek 2019

Inleiding

De postdoctorale opleidingen voor werkers in de GGZ zijn de laatste jaren geformaliseerd. Het geven van supervisie is toenemend een belangrijk onderdeel van het werk van geregistreerde klinisch psychologen, psychotherapeuten, GZ-psychologen en psychiaters. Het middels supervisie ondersteunen en begeleiden van collega's (in opleiding) kan een zeer leerzaam proces zijn; niet alleen voor de supervisant, maar ook voor de supervisor. Echter, het bieden van supervisie vereist de nodige didactische, relationele en professionele vaardigheden om supervisanten passend te begeleiden en tevens op gezette momenten de juiste afwegingen te maken of beslissingen te nemen. Ook is het noodzakelijk inzicht te hebben in taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en grenzen van zowel supervisanten als die van de supervisor en de overige professionals die bij de opleiding betrokken zijn. Daarbij is het zeer belangrijk om in het kader van het leerproces regelmatig stil te staan bij interactionele aspecten en de persoonlijke leergeschiedenis.

De Persoonsgerichte Supervisie scholing in Arnhem is gericht het bevorderen van bovengenoemde kwaliteiten. De scholing integreert experientiële, interactionele en cognitief gedragstherapeutische inzichten. Centraal staat supervisie als didactische methode. Het cursorisch onderwijs is zo opgezet dat een cursist, die het cursorisch onderwijs (CO) en Supervisie Over Supervisie (SOS) combineert, met goed gevolg afrondt en daarnaast voldoet aan overige voorwaarden, voldoet aan de vereisten voor opname in het Psychotherapiesupervisorregister van de Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie (<http://www.supervisorpsychotherapie.nl>).

Ze biedt ook toegang voor de erkenning tot supervisor door de VPeP, voor leden van deze specialistische vereniging.

Literatuur

Cursisten worden geacht te beschikken over de volgende boeken:

- R. Beunderman et al (red.) (2016). *Theorie en praktijk van supervisie in de GGZ*. Utrecht: De Tijdstroom.
- N. Ladany, M.L. Friedlander, M.L. Nelson (2005). *Critical events in psychotherapy supervision, an interpersonal approach*. Washington DC: APA
- A. Hafkenscheid (2014). *De therapeutische relatie*. Utrecht: De Tijdstroom.
- A. Hafkenscheid. (2018). *Beter worden in je vak*. Amsterdam: Boom Uitgevers.

De cursisten worden in de loop van de cursus van extra artikelen voorzien.

Omvang

Tien blokken (dagdelen) van drie uren cursorisch onderwijs. De bijeenkomsten vinden plaats op woensdagen en zaterdag. Op meerdere dagen zijn er twee blokken.

Los daarvan: acht sessies groepssupervisie over supervisie of intervisie, elke sessie drie uren. Voor deze Supervisie over Supervisie dienen de cursisten zich apart in te schrijven.

Docenten

Anton Hafkenscheid, klinisch psycholoog-psychotherapeut, erkend leertherapeut en (leer)supervisor VPpP, VGCT en NVP.

Frans Que, psychiater-psychotherapeut, erkend leertherapeut en (leer)supervisor VPpP en NVP.

Doelgroep

Psychiaters, psychotherapeuten, klinisch psychologen en GZ-psychologen, die minimaal acht uur per week werkzaam in de GGZ of eigen psychotherapiepraktijk. Zij dienen ten tijde van de cursus minimaal twee geregistreerde psychotherapeuten, psychiaters, klinisch psychologen en/of GZ-psychologen in supervisie hebben, of personen die voor de hiervoor genoemde BIG-beroepen in opleiding zijn.

Doelstellingen

- Het leren superviseren vanuit een didactisch kader, waarin de interactionele, experiëntiele en cognitieve gedragstherapeutisch gezichtspunten zijn geïntegreerd;
- Kennis nemen van verschillende visies op supervisie en verschillende settings waarin supervisie wordt gegeven; inrichten en uitvoeren van de supervisie rekening houdend met opleidingscontext en praktijksituatie;
- Vertrouwd worden met de verschillende aspecten van het supervisieproces zoals randvoorwaarden voor effectieve supervisie, het opstellen van een supervisiecontract, het creëren van een veilig en uitdagend leerklimaat, het hanteren van een effectieve werkrelatie, het herkennen en gebruik maken van leerstijlen, scientist-practitioner;
- Goed om kunnen gaan met ethische dilemma's m.b.t. het supervisiecontact, het hanteren van ethische grenzen en adequaat omgaan met sociaal-culturele verschillen, culturele diversiteit;
- Het benoemen van en positief feedback geven op productieve en functionele interacties;
- Leren herkennen, beschrijven en constructief gebruik maken van parallelprocessen in supervisie en psychotherapie;
- Leren herkennen en constructief gebruik maken van "improductieve en disfunctionele interacties in zowel supervisie als psychotherapie;
- De ontwikkeling van een professionele stijl van superviseren.

Werkvormen

In elke bijeenkomst komt aan de orde:

Literatuurbespreking

Een reflectieverslag

Bespreken casuïstiek van eigen cursisten n de hand van audiovisuele opnamen

Oefenen onder andere door middel van rollenspelen

Globale indeling van een bijeenkomst

Bespreking Literatuur: 30 min.

Casuïstiek: 1 uur

Pauze: 15 min.

Rollenspel: 1 uur en 30 min.

Locatie

Arnhem: Amsterdamseweg 102, 6814 GH Arnhem

Toetsing

Casusbeschrijving van een zelf uitgevoerde supervisie

Kosten

1500 euro voor de cursus in Arnhem.

Supervisie over supervisie (SOS)

SOS is verplicht voor collega's die in aanmerking willen komen voor registratie in het psychotherapiesupervisorsregister van de NVP. Ook aan deze eis kan voldaan worden. Los van het CO wordt door dezelfde docenten separaat SOS aangeboden. Door de data van de SOS goed af te stemmen met de data van het cursorisch onderwijs en doordat de docenten goed op de hoogte zijn van de cursus, zijn het CO en SOS optimaal geïntegreerd: de cursusbijeenkomsten worden afgewisseld met SOS of intervisie in een groepje van maximaal 4 cursisten.

Data en tijden:

Datum	Van	Tot	Blok	Opmerkingen
12-01-19	10:00 u	17:00 u	1 en 2	Zaterdag
02-02-19	10:00 u	17:00 u	3 en 4	Zaterdag
16-03-19	10:00 u	13:00 u	5	Zaterdag
13-04-19	10:00 u	13:00 u	6	Zaterdag
01-05-19	13:00 u	16:00 u	7	Woensdag
12-06-19	13:00 u	16:00 u	8	Woensdag
04-09-19	13:00 u	16:00 u	9	Woensdag
07-12-19	10:00 u	13:00 u	10	Zaterdag

Zaterdag ochtend			
Begintijd	Eindtijd	Onderwerp	Opmerkingen
10:00 u	10:15 u	Opening, landen en leerdoelen (PAR)	Elke sessie wordt geopend met een korte mindfulness oefening. PAR = Prepare - Act - Reflect (- Prepare - Act - etc.)
10:15 u	10:45 u	Terugblik vorige sessie + reflectieverslagen (PAR)	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
10:45 u	11:05 u	Bespreken Literatuur	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
11:05 u	15:35 u	Casuïstiek, PAR	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
15:35 u	13:00 u	Oefenen vaardigheden die in het blok beschreven zijn, mede a.d.h. van de casuïstiek: PAR	De docenten begeleiden dit onderdeel en maken gebruik van de bij de cursisten aanwezige vaardigheden. <i>Tussendoor pauze van 10 min.</i>
13:00 u	13:10 u	Afsluiten en terugblik: PAR	
13:10 u		EINDE	
Zaterdag middag			
Begintijd	Eindtijd	Onderwerp	Opmerkingen
14:00 u	14:15 u	Opening, landen en leerdoelen (PAR)	Elke sessie wordt geopend met een korte mindfulness oefening. PAR = Prepare - Act - Reflect (- Prepare - Act - etc.)
14:15 u	14:45 u	Terugblik vorige sessie + reflectieverslagen (PAR)	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
14:45 u	15:05 u	Bespreken Literatuur	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
15:05 u	15:35 u	Casuïstiek, PAR	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
15:35 u	17:00 u	Oefenen vaardigheden die in het blok beschreven zijn, mede a.d.h. van de casuïstiek: PAR	De docenten begeleiden dit onderdeel en maken gebruik van de bij de cursisten aanwezige vaardigheden. <i>Tussendoor pauze van 10 min.</i>
17:00 u	16:10 u	Afsluiten en terugblik: PAR	
17:10 u		EINDE	
Woensdag middag			
Begintijd	Eindtijd	Onderwerp	Opmerkingen
13:00 u	13:15 u	Opening, landen en leerdoelen (PAR)	Elke sessie wordt geopend met een korte mindfulness oefening. PAR = Prepare - Act - Reflect (- Prepare - Act - etc.)
13:15 u	13:45 u	Terugblik vorige sessie + reflectieverslagen (PAR)	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
13:45 u	14:05 u	Bespreken Literatuur	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
14:05 u	14:35 u	Casuïstiek, PAR	Één van de cursisten (bege)leidt dit onderdeel
14:35 u	16:00 u	Oefenen vaardigheden die in het blok beschreven zijn, mede a.d.h. van de casuïstiek: PAR	De docenten begeleiden dit onderdeel en maken gebruik van de bij de cursisten aanwezige vaardigheden. <i>Tussendoor pauze van 10 min.</i>
16:00 u	16:10 u	Afsluiten en terugblik: PAR	
16:10 u		EINDE	

Draaiboek van het cursorisch onderwijs

Sessie 1 Kennismaking

Doelstelling: kennisnemen van verschillende visies op supervisie en verschillende settings waarin supervisie wordt gegeven; inrichten en uitvoeren van de supervisie rekening houdend met opleidingscontext en praktijksituatie

Onderwerpen:

- Begripsbepaling, leerdoelen in de cursus en eigen ervaring
- Inleiding op karakteristieken van praktijkbegeleiding, supervisie en werkbegeleiding

Literatuur:

Beunderman, R. et al.: hoofdstukken 1, 2 en 3

Ladany et al: hoofdstuk 1: Towards an event-based understanding of the supervisory process, 3-21

Oefening: In tweetallen elkaar leeraanamnese afnemen

Sessie 2. Contracteren; leerstijlen; supervisiemodellen

Doelstelling: vertrouwd worden met de verschillende aspecten van het supervisieproces zoals randvoorwaarden voor effectieve supervisie, het opstellen van een supervisiecontract, het creëren van een veilig en uitdagend leerklimaat, het hanteren van een effectieve werkrelatie, het herkennen en gebruik maken van leerstijlen,

Onderwerpen

- Leer- en denkstijlen; modellen van kennisoverdracht in supervisie
- Contracteren als proces

Literatuur:

Beunderman, R. et al.: hoofdstukken 4, 5, 6, 8 en 10

Ladany et al: hoofdstuk 2. Remediating skill difficulties and deficits: It's more than just teaching, 23-51

Oefening: Contractering in 3-tallen

Sessie 3 Interactionele benadering; meta communiceren.

Doelstelling: Leren herkennen en hanteren van improductieve en disfunctionele interacties in zowel supervisie als psychotherapie; feedback geven

Onderwerpen

- De werkalliantie in psychotherapie en supervisie.
- Valkuilen bij het superviseren (relatie supervisor-supervisant)
- Specifieke therapeutische technieken en vaardigheden m.b.t. relatiebreuken

Literatuur:

Beunderman Beunderman, R. et al.: hoofdstukken 9, 16

A. Hafkenscheid (2014). Hoofdstukken 1, 2, 3, 4, 5 en 8 uit: *De therapeutische relatie*. Utrecht: De Tijdstroom.

Ladany et al hoofdstuk 4: Negotiating role conflicts: If it were easy, it wouldn't be called supervision, 79-97

Oefening: Simulatie supervisiesessie n.a.v. DVD Safran en Muran

Sessie 4 Groepssupervisie; parallelprocessen

Doelstelling: Eigen gevoelens leren ervaren en benutten

Groeps- en parallelprocessen waarnemen en benutten

Onderwerpen

- signaleren en kunnen benutten van eigen gevoelens, c.q. tegenoverdracht in supervisie en therapie.

- parallelprocessen

Literatuur:

Ladany et al hoofdstuk 5. Working through countertransference: when supervision is needed, 99-126

Cajvert, L. (2011). A model for dealing with parallel processes in supervision. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 20-1, 41-56

Oefening: Model Cajvert met de groep uitvoeren

Sessie 5 Schaamte. Culturele facetten

Doelstelling: het benoemen en feedback geven ten aanzien van productieve en functionele interacties; Intercultureel bewustzijn vergroten

Onderwerpen:

- Multiculturele factoren

- De functie van schaamte in psychotherapie en supervisie.

Literatuur:

Beunderman, R. et al.: hoofdstuk 12

Hahn W.K. (2001) Schaamte in psychotherapie supervisie. *Toegang tot de psychotherapie internationaal*, 366-389

Ladany et al hoofdstuk 3. Heightening cultural awareness: It's never been about political correctness, 53-77

Oefening : Schaamte bespreekbaar maken

Sessie 6 Het persoonlijke; gender

Doelstelling: Het vinden van een balans tussen het persoonlijke en het functionele binnen supervisie

Onderwerpen

- (afgrenzing van) leertherapie

- seksespecifieke aspecten

Literatuur:

Vanaerschot, G, & Nicolai, N. (2015). G. Vanaerschot, N. Nicolai & M. Hebbrecht (red.) *Empathie kun je leren*. Leusden: Diagnosis, 237-253

Baljon M.C.L. (1999) Focussen in cliëntgerichte psychotherapiesupervisie. Het aanleren van congruentie *Tijdschrift voor cliëntgerichte psychotherapie*, 37, 5-32

Ladany et al hoofdstuk 7. Repairing gender-related misunderstandings and missed understandings: It's not just "He said, she said", 155-182

Oefening: Focussen op wat een supervisant bij je oproept

Sessie 7 Beroepsethiek.

Doelstelling: ethische dilemma's m.b.t. het supervisiecontact, het hanteren van ethische grenzen en adequaat omgaan met sociaal-culturele verschillen, culturele diversiteit;

Onderwerpen:

- Het ontwikkelen van een professionele houding.
- Het behartigen van de maatschappelijke relevantie van het beroep
- Ethiek van de begeleidingsrelatie

Literatuur:

Beunderman, R. et al.: hoofdstuk 11

Ladany et al. hoofdstuk 6. Managing sexual attraction: Talking about sex in supervision, 127-153.

Leijssen M. (1998) Onethisch gedrag bij collega's. Een moeilijk te hanteren dilemma.

Tijdschrift voor psychotherapie, 24, 145-162

Oefening: Concrete ethische dilemma's bespreken

Sessie 8. Evalueren en beoordelen.

Doelstelling: Handvatten aanreiken met betrekking tot monitoren, evalueren en beoordelen

Onderwerpen

- Het vormgeven van monitoren en evaluatie van het leerproces;
- Ongeschikt voor het beroep?

Literatuur:

Beunderman, R. et al.: hoofdstuk 7

Ladany et al hoofdstuk 8. Addressing problematic emotions, attitudes, and behaviors: Counseling in versus counseling out. 183-210

Marijke Baljon (2014). Psychotherapiesupervisie als dialectisch proces *Tijdschrift voor psychotherapie*, 40-02, 93-120

A. Hafkenscheid (2014). Hoofdstuk 9 uit: *De therapeutische relatie*. Utrecht: De Tijdstroom.

A. Hafkenscheid. (2018). *Beter worden in je vak*. Amsterdam: Boom Uitgevers.

Oefening : Dilemma 's t.a.v. beoordelen bespreken

Sessie 9 Zorg en zelfzorg

Doelstelling : De ontwikkeling van een eigen, professionele stijl van superviseren

Onderwerpen

- Preventie van burn-out
- Integreren van verworven inzichten in houding en gedrag

Literatuur:

Nelleke Nicolai (2015): Empathische verstoringen, Troost, compassie en zelf compassie.

G. Vanaerschot, N. Nicolai & M. Hebbrecht (red.) *Empathie*. Leusden: Diagnosis, 207-234

Geller, S. (2009). De ontwikkeling van therapeutische presentie: therapeutisch drummen en mindfulness-oefeningen. *Tijdschrift voor cliëntgerichte psychotherapie*, 47-4, 273-287

Oefening : Mindfulness

Sessie 10 Afronden van leerprocessen

Doelstelling: Afronden van leerprocessen leren vormgeven

Onderwerpen: Terugkijken en vooruitzien

Levenslang leren

Afscheid, evalueren van de cursus, afrondingszaken

Literatuur:

Ladany et al hoofdstuk 9. Final thoughts: The long and the short of it, 211-219.

Beunderman, R. et al.: hoofdstuk

Edward Teyber (2006): The Dream, Termination. *Interpersonal Process in Therapy. An integrative Model*. Brooks/Cole: Thomson, 387 - 400

Oefening : elkaar feedback geven n.a.v. de casusbeschrijving, die als eindopdracht is gemaakt.